

Uusi ammatillinen koulutus on hyvässä nosteessa

Ilkka Vuorikuru

NÄKÖKULMA

Koulutus sopimukset allekirjoittamatta, HOKSia ei löydy mistään ja työpaikkaohjaaja tuskailee viikonloppuisin omalla ajallaan opiskelijoiden ohjaukseen liittyviä asioita.

Nämä ja monet muut asiat ovat puhututtaneet Ammattitaitoa yhdessä -hankkeen koulutuksissa vuonna 2019. Koulutukset on suunnattu työpaikkaohjaajille, luottamusmiehille ja työsuojeluvaltuutetuille, ja niiden tarkoituksena on kertoa ammatillisen koulutuksen uudistuksesta. Keskustelevassa ympäristössä olemme tarkastelleet lainsäädännön asettamia vaatimuksia mutta myös hyviä käytäntöjä, joita työpaikalla voidaan helposti omaksua.

Koulutusten teemoihin liittyviä oppaita julkaistaan työpaikkojen tueksi kevään 2020 aikana. Ensimmäinen opas *Ammattiin opiskelevan ohjaaminen työpaikalla* ilmestyy 21.1.

UUDISTUS TOI PELON JA TOIVON ILMAPIIRIN

Ammatillinen koulutus uudistui 1.1.2018, ja jo sitä ennen monet oppilaitokset olivat alkaneet valmistautua entistä selkeämmin opiskelijalähtöiseen ja laajemmin työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen. Uudistus toi mukanaan toivottua joustoa niin opiskelijoille kuin työpaikoillekin.

Uudistus on herättänyt paljon myös huolta, mikä on hyvä asia, koska aidot haasteet tulevat näkyviin ja pelkkiin mielikuviin liittyvät pelot hälvenevät. Tällä hetkellä näyttää siltä, että oppilaitokset ja työpaikat ovat löytämässä toisensa uudenlaisen yhteistyön merkeissä.

Yksi lain keskeisistä tavoitteista oli siirtää opiskelu lähemmäs aitoa työelämää. Niinpä uudistus herätti myös pelon siitä, että opiskelijat lähetetään työpaikan huoleksi. Uudistuksen kanssa samoihin aikoihin toteutuneet ammatillisen koulutuksen leikkaukset vahvistivat tätä mielikuvaa kontaktiopetuksen vähentyessä säästösyistä. Vaikka laki korostaa työelämässä oppimista, ei kyse kuitenkaan ole automaattista.

LAINMUKAINEN TOTEUTUS JA HYVÄT KÄYTÄNNÖT YHTEISTYÖLLÄ

Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma eli HOKS, ja tämä asiakirja säätelee opintojen etenemistä alusta loppuun asti. HOKSia päivitetään opiskelijan tarpeiden muuttuessa. Juuri HOKSia laadittaessa opettaja ja opiskelija suunnittelevat yhdessä sen, mitkä osat opinnoista on tarkoituksenmukaista suorittaa oppilaitoksessa ja mitkä sen sijaan työpaikalla. Työelämässä oppiminen lähtee siis opiskelijan tunnistetusta tarpeesta ja on luonteeltaan suunnitelmallista.

Suunnitelmallisuus edellyttää oppilaitoksen ja työpaikan tiivistä yhteistyötä, joka on nopeasti kehittynyt eri puolilla Suomea oppilaitosten aktiivisten toimien ansiosta. Myös Ammattitaitoa yhdessä -hanke on järjestänyt työelämäfoorumeita, joissa yhdessä opettajien ja työelämän edustajien kanssa on tarkasteltu, miten prosessit saadaan toimimaan tarkoituksenmukaisesti.

Mitään kaoottista opiskelijoiden ryntäämistä työelämään ei siis lain näkökulmasta ole tulossa. Jos työpaikalla on kaaoksen tuntua, syyt ovat muualla kuin lainsäädännössä: resursseissa ja niiden järkevässä käytössä.

Työterveyslaitos toteutti syksyllä 2018 osana Ammattitaitoa yhdessä -hanketta työpaikoille kyselyn, joka kartoitti opiskelijoiden ohjauksen tilaa työpaikoilla sekä työpaikkojen ja oppilaitosten välisen yhteistyön kehittämiskohteita ja -tarpeita ammatillisen koulutuksen uudistuessa. Yli 55 % vastaajista oli sitä mieltä, että oma tiedot uudistuksesta eivät ole riittävät. Reilu 40 % vastaajista puolestaan koki, että omalla työpaikalla työpaikkaohjaajia ei ole riittävästi perehdytetty työpaikalla tapahtuvaa oppimista koskeviin säädöksiin ja käytäntöihin. OAJ kysyi samaa keväällä 2019 ammatillisilta opettajilta, ja OAJ:n kyselyyn vastanneista opettajista yli 40 % oli sitä mieltä, että työpaikkaohjaajien perehdytys on näiltä osin puutteellista.

Ammattitaitoa yhdessä -hanke käynnistettiin ratkomaan esimerkiksi näitä ongelmia vuonna 2018. Samaan ovat ryhtyneet kaikki Suomen ammatilliset oppilaitokset.

Lainmukainen ja toimiva työpaikalla järjestettävä koulutus ei vaadi mahdottomia. Opintojen alussa opettaja ”hoksaa” opiskelijan, jolloin tutkinnon suorittamisen tavat täsmentyvät. HOKSiin merkitään opiskelijan tulevat työelämän oppimisympäristöt, tutkinnon osien suoritusajat ja muut käytännön seikat. Työpaikka nimeää vastuullisen työpaikkaohjaajan, joka yhdessä opettajan kanssa suunnittelee opiskelijan oppimispolun ja sen, miten osaamisen kertymistä seurataan. Opettaja huolehtii työpaikkaohjaajan perehdytyksestä, ja työnantaja huolehtii siitä, että työpaikkaohjaajalla on riittävästi aikaa perehtyä ohjaamiseen ja myös toteuttaa ohjausta.

AITO KEHITTÄMISTARVE EROTETTAVA MIELIKUVISTA

Entäpä ne resurssit? Mistä työpaikalle ilmestyy aikaa ohjaukselle? Suunnittelulla ja oppilaitoksen kanssa yhdessä sovittavilla yhteistyökäytännöillä saadaan niukkuus riittämään. On kuitenkin selvää, että työnantajan sitoutuminen koulutustehtävään edellyttää myös panostusta vaikkapa siihen, että työpaikkaohjaukselle varataan riittävästi aikaa eikä sitä kukaan joudu tekemään ”oman työn ohessa”. Vastaavasti oppilaitosten on suunniteltava opettajien ajankäyttö siten, että opettajalla on aikaa toimia aidosti yhteistyössä työpaikan kanssa.

Lopuksi täytyy aina muistuttaa, että uudistus on hyvä ja se päivittää suomalaisen ammatillisen koulutuksen 2020-luvulle. Yhteistyö oppilaitosten ja työpaikkojen välillä on tiivistynyt lyhyessä ajassa ja vaikka uudistuksesta joskus kirjoitellaan kielteiseen sävyyn, monella työpaikalla oppiminen kuitenkin sujuu hyvin. Tätä varmistamaan on uudistuksen siirtymäajan kuluessa tulossa käyttöön työpaikalle tehtävät kyselyt, joiden tulokset vaikuttavat oppilaitosten saamaan rahoitukseen. Haasteetkin ratkeavat, kun niitä työstetään yhteistyössä oppilaitoksen ja työpaikan kesken.

Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Ammattitaitoa yhdessä -hanke päättyy heinäkuussa 2020, ja kevään aikana julkaistaan materiaaleja ohjauksen tueksi. Aineistot on laadittu työpaikkojen näkökulmasta, ja niistä hyötyy koko työyhteisö. Myös koulutusten sisältöä on kiiteltä, ja osallistujat ovat kokeneet saaneensa työkaluja oman työpaikkansa arkisiin haasteisiin. [Oppaita voi tilata tästä.](#)

*Ilkka Vuorikuru
Hankepääällikkö, TSL*

Lue lisää:

[TTL:n kysely](#)

[OAJ:n kysely](#)